

В. О. Зубко

здобувач кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАЯВНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У ПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ

Стаття присвячена дослідженню заявних адміністративних процедур. Встановлено, що заявним адміністративним процедурам в продовольчій сфері буде притаманно загальних ознак, що характеризують будь-які адміністративні процедури заявного типу та спеціальних ознак, опосередкованих продовольчою сферою. Зазначено, що виокремлення заявних адміністративних процедур відбувається за суб'єктом ініціативи.

Визначено, що специфіка заявних адміністративних процедур в продовольчій сфері опосередкована тим, що саме остання детермінує їх зміст та визначає спрямування на належне впорядкування продовольчої сфери в державі через забезпечення безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності. Виокремлено такі спеціальні ознаки, що притаманні заявним адміністративним процедурам у продовольчій сфері: здійснюються суб'єктами публічної адміністрації, які здійснюють публічне адміністрування у продовольчій сфері та приватними особами; врегульовано нормами адміністративного права, що містяться в актах спеціального законодавства щодо продовольчої діяльності; завершуються прийняттям (вчиненням) адміністративних актів, що є інструментом публічного адміністрування в продовольчій сфері; ініціюються заявою особи, яка певним чином стосується продовольчої сфери.

Акцентовано увагу на тому, що переважна більшість заявних адміністративних процедур відбувається за участю Держпродспоживслужби. Держпродспоживслужби. Виходячи з предмету діяльності цього суб'єкта публічної адміністрації, заявні адміністративні процедури в продовольчій сфері можливо класифікувати в залежності від елемента, що входить до продовольчої сфери шляхом виокремлення заявних адміністративних процедур, що стосуються: а) безпечності харчових продуктів та ветеринарної медицини; б) фітосанітарії, належного насінництва та розсадництва; в) захисту споживачів; г) дотримання вимог державного санітарно-епідеміологічного нагляду тощо. Проаналізовано окремі заявні адміністративні процедури в продовольчій сфері.

Ключові слова: адміністративна процедура, продовольча сфера, заявна адміністративна процедура, звернення, адміністративний акт.

Актуальність дослідження. Продовольча сфера потребує належного впорядкування адміністративно-правовими засобами, що супроводжується наявністю адміністративних процедур їх застосування. Відсутність чітких адміністративних процедур знецінює якість правових норм та призводить до непослідовного застосування матеріальних норм права. В продовольчій сфері означене матиме аналогічний деструктивний прояв. Проблема визначення сутності та специфіки заявних адміністративних процедур в продовольчій сфері охоплює такі аспекти:

виділення суб'єктного складу адміністративно-процедурних відносин; визначення порядку та виокремлення стадій окремих процедур; виокремлення результатів застосування заявних адміністративних процедур в продовольчій сфері та перевірка їх законності. При цьому, слід враховувати дію правового режиму воєнного стану, що підвищує актуальність обраної проблематики.

Теоретичною основою дослідження є висновки вчених-адміністративістів щодо сутності адміністративних процедур в цілому, наприклад, праці: В.Б. Авер'янова, Т.І. Білоус-Осінь, В.В. Галунька, П.В. Діхтієвського, С.В. Ківалова,

В.К. Колпакова, Р.С. Мельника, А.Ю. Осадчого, Р.В. Негари, В.П. Тимощука, А.М. Школика та ін. У той же час, значна кількість питань, пов'язаних з визначенням заявних адміністративних процедур саме в продовольчій сфері залишається невирішеною, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Метою статті є дослідження заявних адміністративних процедур в продовольчій сфері.

Виклад основного змісту. Усталеним є твердження, що адміністративні процедури суттєво впливають на підвищення ефективності реалізації публічної влади, чітке виконання функцій і повноважень органів та посадових осіб, а також забезпечують необхідну послідовність з питань реалізації громадянами прав і охоронюваних законом інтересів, що виступає дієвим засобом протидії суб'єктивізму з боку органів публічної влади [1, с. 10]. Характеристика адміністративних процедур певного типу в межах конкретних суспільних відносин неможлива без врахування загальнообов'язкових нормативно-доктринальних основ детермінації цих процедур в цілому. Слідуючи цьому, основою дослідження заявних адміністративних процедур в продовольчій сфері мають бути усталені характеристики саме означеного виду адміністративних процедур. Такий підхід узгоджується з пропозицією А.М. Школика щодо можливості виділення загальної адміністративної процедури (ключові ознаки є єдиними незалежно від сфери суспільних відносин) та спеціальної адміністративної процедури (ключові ознаки доповнюються спеціальними характеристиками, що опосередковані певною сферою суспільних відносин, де застосовується адміністративна процедура) [2, с. 93-94]. Отже, заявним адміністративним процедурам в продовольчій сфері притаманно загальних ознак, що характеризують будь-які адміністративні процедури заявного типу та спеціальних ознак, опосередкованих продовольчою сферою.

Примітно, що виокремлення заявних адміністративних процедур відбувається за суб'єктом ініціативи. Так, виділяються заявні та втручальні адміністративні проце-

дури. Перші ініціюються приватними особами, а другі – суб'єктами публічної адміністрації, у встановлених законодавством випадках [3]. Важливість цього класифікаційного критерію та виокремлених видів не тільки в теорії, а й для практики підтверджується її впровадженням в адміністративно-процедурне законодавство. Наприклад, ст. 36 Закону України «Про адміністративну процедуру» встановлено, що: «Адміністративне провадження відповідно до цього Закону розпочинається: 1) за заявою особи щодо забезпечення реалізації її права, свободи чи законного інтересу або виконання нею визначеного законом обов'язку, у тому числі щодо отримання адміністративної послуги; 2) за ініціативою адміністративного органу, у тому числі у порядку здійснення ним інспекційного (контрольного, наглядового) повноваження» [4].

Виходячи з тлумачення адміністративних процедур як визначеного правом порядку реалізації правових форм публічного адміністрування, запропонованого Р.В. Негарою [5], до основних характерних заявних адміністративних процедур слід віднести:

1) їх пов'язано з здійсненням публічно-владною діяльністю у виляді публічного адміністрування;

2) вони є формою внутрішньої організації публічного адміністрування, що спрямована на реалізацію правових форм, як зовнішнього результату владно-розпорядчого впливу;

3) їх спрямовано на вирішення адміністративних справ;

4) їм притаманна стадійність в ході адміністративного провадження;

5) є відмінними як за змістом так і за деталізацією залежно від специфіки тих питань, для вирішення яких вони встановлені;

6) вони виступають гарантією належної реалізації повноважень суб'єктів публічного адміністрування та дотримання прав невідданих суб'єктів, інтересів яких стосуватиметься реалізація таких повноважень;

7) їх впорядковано нормами адміністративного права;

8) у результаті їх застосування має бути прийнято відповідний адміністративний акт.

Специфіка заявних адміністративних процедур в продовольчій сфері опосередкована тим, що саме вона детермінує їх зміст та визначає спрямування на належне впорядкування продовольчої сфери в державі через забезпечення безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності. Доцільно виокремити такі спеціальні ознаки, що притаманні заявним адміністративним процедурам у продовольчій сфері: реалізуються суб'єктами публічної адміністрації, які здійснюють публічне адміністрування у продовольчій сфері та приватними особами; врегульовані нормами адміністративного права, що містяться в актах спеціального законодавства щодо продовольчої діяльності; завершуються прийняттям (вчиненням) адміністративних актів що є інструментом публічного адміністрування в продовольчій сфері; ініціюються заявою особи, яка певним чином стосується продовольчої сфери.

На теперішній час система законодавства, що регулює порядок здійснення заявних адміністративних процедур у продовольчій сфері характеризується своєю розгалуженістю, оскільки представлено великою кількістю нормативно-правових актів. Крім того, переважна більшість заявних адміністративних процедур відбувається за участю Держпродспоживслужби. Виходячи з предмету діяльності цього суб'єкта публічної адміністрації [6], заявні адміністративні процедури в продовольчій сфері можливо класифікувати в залежності від елемента, що входить до продовольчої сфери шляхом виокремлення заявних адміністративних процедур, що стосуються: а) безпечності харчових продуктів та ветеринарної медицини; б) фітосанітарії, належного насінництва та розсадництва; в) захисту споживачів; г) дотримання вимог державного санітарно-епідеміологічного нагляду тощо.

Проаналізуємо окремі процедури, що можуть бути віднесені до заявних адміністративних процедур в продовольчій сфері. До прикладу, до них можливо віднести процедуру отримання експлуатаційного дозволу, який видається територіальним органом компетентного органу на кожну окрему

потужність до початку її експлуатації. Для отримання експлуатаційного дозволу оператор ринку подає заяву, в якій зазначаються найменування, ідентифікаційний код згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, місцезнаходження або прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків чи серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті), місце проживання оператора ринку, назва (опис) потужності, її адреса, заплановані види діяльності та перелік харчових продуктів, які планується виробляти або зберігати, вид оператора ринку за класифікацією суб'єктів господарювання, визначеною Господарським кодексом України. Заява про видачу експлуатаційного дозволу підписується оператором ринку або уповноваженою ним особою [7].

Примітно, що заява на отримання експлуатаційного дозволу та вимоги до її подання деталізовано на підзаконному рівні, що уточнює окремі аспекти подання такої заяви, а саме: заява може стосуватись виключно надання експлуатаційного дозволу на потужності, що розташовані за однією адресою і визначені оператором ринку; для отримання експлуатаційного дозволу оператор ринку подає через центр надання адміністративних послуг до територіального органу Держпродспоживслужби за адресою потужності заяву встановленого зразка; заява може бути подана як особисто, так і через уповноважену особу, чи може бути надіслана поштовим відправленням або в електронній формі шляхом особистого звернення засобами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг – Порталу Дія (така заява подається у довільній формі, придатній для прийняття її змісту, з урахуванням встановлених відомостей); заява про видачу експлуатаційного дозволу реєструється територіальним органом Держпродспоживслужби в день її надходження відповідно до вимог Закону України «Про адміністративну процедуру» тощо [8].

Результатом цієї заявної адміністративної процедури є прийняття адміністративного акту, що відобразатиме рішення про видачу або про відмову у видачі експлуатаційного дозволу. Такий акт має бути прийнято не пізніше ніж 30 календарних днів з дня отримання територіальним органом компетентного органу відповідної заяви від оператора ринку, але не пізніше трьох робочих днів з дня завершення інспектування [7].

Ще одним прикладом може слугувати заявна адміністративна процедура щодо права на роботу з пестицидами особами, діяльність яких пов'язана з організацією робіт із зберігання та/або застосування пестицидів або з проведенням робіт з їх транспортування, зберігання, застосування, а також з торгівлею пестицидами [9]. Характерними ознаками цієї процедури можна назвати: учасником процедури є територіальний орган Держпродспоживслужби; процедура передбачає безоплатний характер видачі дозволу; правом на звернення з відповідною заявою наділені виключно особи, діяльність яких пов'язана з організацією робіт із зберігання та/або застосування пестицидів або з проведенням робіт з їх транспортування, зберігання, застосування, а також з торгівлею пестицидами, за умови досягнення ними 18 років та наявності чинного свідоцтва про проходження навчання з питань безпечного поводження з пестицидами; адміністративним актом по цій процедурі є посвідчення, що підтверджує право конкретної особи на організацію робіт із зберігання та/або застосування пестицидів або проведення робіт з їх транспортування, зберігання, застосування, а також на торгівлю пестицидами; заява, що ініціює вказану процедуру може бути подана в електронній формі з дотриманням вимог Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» та має бути зареєстрована територіальним органом Держпродспоживслужби в день її надходження відповідно до вимог Закону України «Про адміністративну процедуру» [9].

Висновки. Підсумовуючи зазначимо, що заявним адміністративним процедурам в продовольчій сфері притаманно загальних ознак, що характеризують будь-які

адміністративні процедури заявного типу та спеціальних ознак, опосередкованих продовольчою сферою. Виокремлення заявних адміністративних процедур відбувається за суб'єктом ініціативи. Специфіка заявних адміністративних процедур в продовольчій сфері опосередкована тим, що саме остання детермінує їх зміст та визначає спрямування на належне впорядкування продовольчої сфери в державі через забезпечення безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності. Виокремлено такі спеціальні ознаки, що притаманні заявним адміністративним процедурам у продовольчій сфері: здійснюються суб'єктами публічної адміністрації, які здійснюють публічне адміністрування у продовольчій сфері та приватними особами; врегульовано нормами адміністративного права, що містяться в актах спеціального законодавства щодо продовольчої діяльності; завершуються прийняттям (вчиненням) адміністративних актів, що є інструментом публічного адміністрування в продовольчій сфері; ініціюються заявою особи, яка певним чином стосується продовольчої сфери. Доцільним є подальше дослідження адміністративної процедурної форми впливу на суспільні відносини, що складаються в продовольчій сфері.

Список використаної літератури:

1. Авер'янов В.Б. Значення адміністративних процедур у реформуванні адміністративного права. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 10.
2. Школик А.М. Адміністративно-процедурне законодавство в Україні: становлення та систематизація: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 417 с.
3. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / авт. поряд. В.П. Тимошук. Київ: Факт, 2003. 496 с.
4. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 р. № 2073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n268>
5. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. акаде-

- мія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.25545>
6. Офіційний сайт головного управління Держпродспоживслужби. URL: <https://dpssc.gov.ua/posluhy/zrazky-zaiav.html>
7. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. № 771. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про затвердження Порядку видачі, відмови у видачі, анулювання, тимчасового припинення дії, переоформлення та поновлення дії експлуатаційного дозволу, форми експлуатаційного дозволу та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2024 р. № 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/27-2024-%D0%BF#Text>
9. Порядок одержання посвідчення про право роботи з пестицидами: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 травня 2023 р. № 458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/458-2023-%D0%BF#n51>
-

Zubko V. O. Characteristics of declaratory administrative procedures in the food sector

The article is devoted to the study of declarative administrative procedures. It is established that declarative administrative procedures in the food sector will be characterized by general features that characterize any administrative procedures of the declarative type and special features mediated by the food sector. It is noted that the separation of application administrative procedures occurs according to the subject of the initiative.

It has been determined that the specificity of the application administrative procedures in the food sector is mediated by the fact that it is the latter that determines their content and determines the direction for the proper regulation of the food sector in the state by ensuring unhindered economic access of a person to food products in order to maintain his usual life activities. The following special features inherent in the application administrative procedures in the food sector have been identified: they are carried out by public administration entities that carry out public administration in the food sector and by private individuals; they are regulated by the norms of administrative law contained in acts of special legislation on food activities; they are completed by the adoption (commitment) of administrative acts, which are an instrument of public administration in the food sector; they are initiated by a statement of a person who is in some way related to the food sector.

Attention is drawn to the fact that the vast majority of administrative application procedures take place with the participation of the State Service for Food and Consumer Protection. Based on the subject of activity of this subject of public administration, application administrative procedures in the food sector can be classified depending on the element included in the food sector by distinguishing application administrative procedures related to: a) food safety and veterinary medicine; b) phytosanitary, proper seed production and nursery production; c) consumer protection; d) compliance with the requirements of state sanitary and epidemiological supervision, etc. Separate administrative application procedures in the food sector were analyzed.

Key words: *administrative procedure, food sector, declarative administrative procedure, appeal, administrative act.*